

Jørn Astrup Hansen, stjóri í Føroya Banka:

– Landsstýrið eigur at spyrja okkum

Stjórin í Føroya Banka, Jørn Astrup Hansen, hevur í sam-

røðu við Sosialin lýst ymisk viðurskifti, sum knýta seg at Føroya Banka, nú figgjarmálaráðharrin og Føroya Landsstýri hava lagt uppskot til samtyktar fyri Tingið viðvíkjandi eigara- og kapitalviðurskiftunum í Føroya Banka. Jørn Astrup Hansen sigur, at Landsstýrið sjálvsagt átti at tikið bankan við upp á ráð, og havt stjórnina og nevndina sum fremsta ráðgeva í arbeiðinum at einskilja Føroya Banka. Astrup sigur eisini, at ein partur av uppskotinum hjá Bárði Nielsen, figgjarmálaráðharra, byggir á eina misskiljing frá figgjarmálaráðsins síðu

FØROYA BANKI
*Hans Kárasen Mikkelsen
hans@sosialurin.fo*

Landsstýrismaðurin í figgjarmálum, Bárður Nielsen, hevur sum kunnugt lagt uppskot til samtyktar fyri Løgtingið, ið skal geva honum heimild til at broyta ávis viðurskifti í Føroya Banka.

Uppskotið er í tveimum pørtum. Fyrsti parturin skal geva landsstýrismanninum heimild til at lata Figgingargrunnin *niðurskriva* síni partabøv í Føroya Banka, eftir at landsstýrismaðurin hevur fingið fakliga ráðgeving frá "óheftum kanningarstovni." Seinni parturin av uppskotinum skal geva landsstýrismanninum heimild til at lata Figgingargrunnin *selja* upp til ein fimting av partabøvum grunsins í Føroya Banka.

Stórur munur er á hesum báðum pørtunum í uppskotinum, sum liggur til samtyktar. Seinni parturin viðvíkur einari broyting av eigaraviðurskiftunum í Føroya Banka, meðan fyrri parturin av uppskotinum miðjar ímóti einari niðurkapitalisering. Hesin parturin av uppskotinum hevur onki við einskiljing av bankanum at gera.

Kapitalviðurskiftini viðvíkja bert nevndin

Men figgjarmálaráðharrin hevur í hesum sambandi rent seg inn í ein trupulleika: Tað er nevniliga nevndin í Føroya Banka, sum ger av, um ein partur av kapitalinum skal gjaldast út til partaeigararnar. Hetta er ikki nakað, sum Føroya Løgting ella Føroya Landsstýri kann taka avgerð um. Jørn Astrup Hansen, stjóri í Føroya Banka, sigur, at fyrri parturin í uppskotinum hjá Landsstýrinum byggir á eina misskiljing.

– Tað er soleiðis, at seinni parturin av uppskotinum – sölán av 20% av partapeninginum – ikki beinleiðis viðvíkur leiðsluni í bankanum. Tað er ikki okkara borð, um eg so má siga. Men fyrri parturin av uppskotinum, sum snýr seg um kapitalviðurskiftini í bankanum, raka harafturímóti mitt í hjartað á ábyrgdarøkinum hjá nevndini og stjórnini í bankanum. Um henda partin av uppskotinum er bert at siga, at tað byggir á eina misskiljing, sigur Jørn Astrup Hansen, stjóri í Føroya Banka.

Jørn Astrup grundgevir viðari, at uppskotið hjá figgjarmálaráðharranum tekur støði í viðtekunum hjá Figgingargrunninum. Viðtøkurnar hjá grunninum reglura møguleikan hjá Figgingargrunninum til at vera við til eina kapitalniðurskriving við tí endamáli at fígga eitt undirskot. Hesar viðtøkurnar eru frá november 1992, tá Figgingargrunnurin varð settur á stovn. Í desember 1998 broytti Figgingargrunnin sínar viðtøkur, men áður nevnda regla om kapitalniðurskriving er framvegis ein partur av grunsins viðtøkum.

Uppskotið eruttan meining í lögtingshøpi

Men nógv er broytt í Føroya Banka síðani 1992-93, tá tað gjordist neyðugt at niðurskriva partapeningin í bankunum. Støðan í 2004 er ein heilt onnur, tí Føroya Banki eigur 1,4 milliardi krónur í reservum, og bankin hevur ein partapening upp á 100 milliónir krónur. Og nú er tað, at vit koma til misskiljingina, sum Føroya Landsstýri hevur fram.

Vit í bankanum hava tað greiðu støðutakan, at allir partar fáa mest burturúr, um nevndin og stjórnin verður tikin við upp á ráð í hesari sakini. Bárður Nielsen og Føroya Landsstýri burdu for ólukkan havt spurt okkum, um vit høvdu viðmerkingar til uppskotið, sum nú liggur til samtyktar í Løgtinginum. Um ikki annað, so kundi mann havt kunnað okkum um ætlanirnar, sigur Jørn Astrup

– Tað er málsøkið hjá aðalfundinum hjá Føroya Banka at taka støðu til, um, og hvussu nógv, av reservunum upp á 1,4 milliardi krónur í Føroya Banka skulu lutast í vinningsbýti. Men ein útluting av vinningsbýti er treytað av einum tilmæli frá nevndin í bankanum. Tað er onki í viðtøkunum hjá Figgingargrunninum, sum forðar nevndin í grunninum at atkvøða fyri – ella ímóti – einum uppskoti frá nevndin í Føroya Banka um útgjalding av vinningsbýti. Ein útluting av kapitali er ikki treytað av nakrari samtykt, hvørki frá figgjarmálaráðharranum ella Løgtinginum, sigur Jørn Astrup Hansen, stjóri í Føroya Banka.

Tiskil siggja vit, at fyrsti parturin av uppskotinum hjá Bárði Nielsen, figgjarmálaráðharra, um niðurtað, at vit koma til misskiljingina, sum Føroya Landsstýri hevur fram.

Føroya Landsstýri hevur onga orsök at leggja eitt tilíkt uppskot fyri Tingið.

Bankastjórin tikin av bóli

Jørn Astrup Hansen sigur, at hann varð tikin av bóli, tá hann tann 19. mars hoyrði í Útvarpi Føroya, at nú ætlaði landsstýrismaðurin í figgjarmálum at fremja eina kapitalniðurskriving í Føroya Banka.

– Tá landsstýrismaðurin ætlar at ráðføra seg við óheft fakfólk um støddina av hesi kapitalniðurskrivingini, so er hann væl á veg at bróta partafelagslógina, sum sigur, at ábyrgdin av kapitalviðurskiftunum hjá Føroya Banka, millum nevndin í felagnum, sigur Jørn Astrup Hansen.

Føroya Banki eitur ikki "P/F Føroya Banki" uttan orsök, men bankin er, sum navnði sipar til, eitt partafelag, sum fylgir lógini um partafeløg, sum Føroya

Landsstýri og figgjarmálaráðharrin nú eru við at koma í hóslog við. Nevndin í einum partafelagi sum Føroya Banka, eins og í einum og hvørjum øðrum partafelagi, kann ikki deila ábyrgdina av kapitalviðurskiftunum við onnur fólk. Og hetta hvørki við serfrøingar, fakmenn, landsstýrismenn, ella lögtingsmenn.

– Eg skilji rætt og slætt ikki, hvar Bárður Nielsen hevur fingið eitt slíkt hugskot frá. Landsstýrismaðurin og Figgingargrunnurin skulu sjálvandi ráðføra seg við nevndina og stjórnina í Føroya Banka. Hvønn annan skuldu teir spurgt uttan okkum, spyr Jørn Astrup, stjóri í P/F Føroya Banka.

Kann landsstýrismaðurin ikki søkja sær góð ráð?

Men spurningurin er, um tað ikki er rimiligt, at Bárður Nielsen søkir vegleiðing og ráð uttanfyri Føroya Banka, millum annað frá sínum embætis-

fólki. Málið um Føroya Banka er eitt sera stórt og týðningarmikið mál fyri alt Føroya fólk, og tað má metast, at Bárður Nielsen ynskir ta skilabestu møgulegu framgongdina í hesum málinum.

– Nei, eg haldi ikki, at tað er náttúrligt ella neyðugt, at landsstýrismaðurin søkir sær ráð uttanfyri bankans stjórn og nevnd. Síðani 1992-93 hevur Føroya Landsstýri litið okkum í Føroya Banka, stjórnini og nevndini, upp í hendurnar at hava ábyrgdina fyri einari iløgu upp á 2,7 milliardi krónur.

Higartil hava vit megnað at fingið 2,6 milliardi krónur aftur. Tað er jú ongin, sum kennir Føroya Banka betri, enn vit gera. Og tað er ongin, sum hevur stórri ábyrgd av Føroya Banka, enn just vit hava. Um Landsstýrið heldur tað vera neyðugt at spyrja seg fyri úti í býnum um viðurskiftini í Føroya Banka, so hevur Landsstýrið og Figg-

ingargrunnurin ein heilt annan trupulleika – ein trupulleika, sum mann loysir við at finna onnur fólk til at taka sær av bankanum, sigur Jørn Astrup Hansen.

Tak Føroya Banka við upp á ráð

– Vit í bankanum hava tað greiðu støðutakan, at allir partar fáa mest burturúr, um nevndin og stjórnin verður tikin við upp á ráð í hesari sakini. Bárður Nielsen og Føroya Landsstýri burdu for ólukkan havt spurt okkum, um vit høvdu viðmerkingar til uppskotið, sum nú liggur til samtyktar í Løgtinginum. Um ikki annað, so kundi mann havt kunnað okkum um ætlanirnar, sigur Jørn Astrup.

Tað tykist vera greitt, at brúk er fyri hollari ráðgeving, tá talan er um sølu av almennum partabøvum og einskiljing. Bæði Fiskavirking og Fiskasølan hava verið lýst til sølu, men har spurdist onki burturúr, og Framtaksgrunnurin mátti leggjast aftur, tí tað eydnaðist ikki.

– Tað er við fyrítøkum, sum tað er við fiski. Tær eru sjáldan dýrari, tá tær skulu rópast upp seinni. Eg haldi, at ein partur av trupulleikanum er, at myndugleikarnir og grunnarnir hava ikki verið nóg góðir til at taka leiðslurnar í fyrítøkunum við upp á ráð.

Einskiljing er higartil nakað, sum verður gjørt í smáum sirklum úti í Tinganesi, sigur Jørn Astrup Hansen.

Einskiljing í samband við undirskot á figgjarlógini?

Tað kann tykjast lögdið, at Landsstýrið just nú er farið undir ætlanir at beina Føroya Banka á privatir hendur. Ein nátturligur spurningur at spyrja seg sjálfan er, um uppskotið hjá Bárði Nielsen hevur nakað samband við undirskotið, sum er á figgjarlógini. Tað kann hugsast, at politiskt trýst úr Tinganesi er orsøkin til, at henda ætlanin er við at gerast ítøkilig.

– Eg havi onga kvalifiseraða meining um, hvørt

tað er nakað samband millum hesi bæði. Men mann má biðja til, at tíðspunktið fyri einari einskiljing av Føroya Banka ikki verður stýrd av politiskum orsökum. Vit hava nú í nøkur ár havt yvirskot á figgjarlógini og stórt yvirskot í Føroya Banka. Nú er undirskot á figgjarlógini. Tað er tað ikki í Føroya Banka.

Men 2003 varð eitt torført ár fyri okkum, og 2004 sær heldur ikki serliga ljóst út.

– Men tíðspunktið nær mann fer at einskilja Føroya Banka eigur ikki at verða politiskt avgjørt. Føroya Banka skal seljast, tá tað gongur væl í bankanum – ikki tá tað flýtur turt í landskassanum. Bankin skal eisini seljast, tá tað er ein marknaður fyri partabøv í Føroya Banka. Tað nyttar onki, at ein søla skal biða eftir einum politiskum meiriluta. Meirilutar koma og fara. Men tað ger marknaðurin fyri partabøv eisini, sigur Jørn Astrup um eitt møguligt politiskt samband millum sølu av bankanum og hall á figgjarlógini.

Skulu útlendingar sleppa upp í part?

Tað hevur verið nevnt, at tá sölán av partabøvum í Føroya Banka byrjar, so skulu avmarkingar setast á, hvussu nógv partabøv útlendingar kunnu fáa. Eitt ítøkiligt uppskot er, at gjørt verður eftir leistinum í alivinnuni, har útlendingar ikki kunnu eiga fleiri enn 30% av partapeninginum.

– Eg dugi ikki at siggja, at tað hevur nakran týðning, hvar illeggjarin býr. Nú kann tað vera nakað ílt at vita, hvussu stórur áhugin er fyri partabøvum í Føroya Banka í Føroyum og uttan fyri landoddarnar. Men um mann setir alt ov nógv forðingar í vegin fyri útlendingum, so er spurningurin væl, um mann í Føroyum yvirhøvir kann selja nógv nógv partabøv fyri nóg hogan prís. Mann má ansa eftir, at mann ikki ger rokning uttan vert.

Hvussu nógv skal seljast?

Spurningurin er eisini, hvussu nógv partabøv í Føroya Banka skulu seljast.

Ítøkiliga uppskotið hjá Bárði Nielsen er at selja upp til 20% av partabøvunum, sum Figgingargrunnurin eigur í Føroya Banka. Men ein atfinning ímóti hesum er, at talan tiskil verður um eina hálvá privatisering, sum ikki er nøkur brúkkbar loysn.

Jørn Astrup Hansen heldur, at tað er nakað óambitiøst at selja bert 20% av bankanum. Hann sigur, at avgerð má takast um, hvørt Føroya Banki skal verða statsbanki ella privat banki. Um Føroya Banki skal verða ein statsbanki, sum vit kenna tað aðrastaðni frá, so skal Figgingargrunnurin keypa tey 0,6% av partabøvunum, sum eru á privatum hondum. So eigur Figgingargrunnurin 100% av Føroya Banka, og vit halda áfram við at hava ein statsbanka. Men um mann vil hava ein privat bank, sum mann tykist vilja, so eigur allur bankin at verða Banka. Landsstýrið setti gott nokk pening í bankarnar í 1992-93. Men hetta var sanniliga eisini aftaná, at gomlu partaeigarar høvdu mist alt, sum teir áttu. Innlánskundarnir hjá bankunum – ikki partaeigararnir – nýttu gott av innskotinum frá Landsstýrinum. Føroya Landsstýri fekk sær, nakað dýrt bert minniluta-partaeigarar í einum statsbanka, spyr Jørn Astrup.

– Tað er helst lættari sagt enn gjørt, men Figgingargrunnurin burdi meldað út, at hann vil selja í minsta lagi helvtina av Føroya Banka. Annars kunnu keypararnir jú ikki vita, hvat teir keypa seg inn í. Keypta teir seg inn í ein privat bank, ella bliva teir bert minniluta-partaeigarar í einum statsbanka, spyr Jørn Astrup.

Men síðani reisir spurningurin seg, um tað ikki er ein gongd leið, at Føroya Landsstýri roynir at halda upp á ta avgerandi ávirkanina, sum tað hevur í Føroya Banka. Jørn Astrup spyr í hesum sambandi, hvat Føroya Landsstýri skal brúka eina slíka ávirkan til.

– Politikararnir skulu minnast til, at tá mann hevur opnað fyri privatum ognarviðurskiftum í bankanum, so kann mann gloyma alt um at brúka bankan til politisk og ikki-handilslig endamáli. Tiskil er tað trupult at fáa eyga á, hvi mann skuldi hildið partabæva-meirilutan á almennum hondum. Eg haldi eisini, at tað er óheppið, at mann politiskt setur sær fyri at selja just 20% av partabøvunum, tá ein marknaðarmeting enn ikki fyriliggur. Tað var jú heldur

ikki tað, sum arbeiðsbólkurin frá 1997 mælti til. Arbeiðsbólkurin mælti til, at mann fyrst kannaði sølumøguleikarnar, og síðani tók støðu til, hvussu nógv partabøv skulu setast til sølu, sigur Jørn Astrup Hansen, stjóri í Føroya Banka.

Kappingin á føroyska figgjarmarknaðinum

Bárður Nielsen, landsstýrismaður í figgjarmálum, hevur fyrr sagt við Sosialin (22. apríl, 2004 á síðu 9), at ein einskiljing av Føroya Banka skal fer at betra um kappingar-umstøðurnar í føroyska figgjarheiminum. Hann sigur, at uppskotið hjá sær millum annað er fyri at geva eina meira javnbjõiðis kapping á økinum.

– Eg eri ikki heilt visur í, hvat landsstýrismaðurin meinar við hatta har. Landsstýrið hevur jú ongantið veitt stuðul til Føroya Banka. Landsstýrið setti gott nokk pening í bankarnar í 1992-93. Men hetta var sanniliga eisini aftaná, at gomlu partaeigarar høvdu mist alt, sum teir áttu. Innlánskundarnir hjá bankunum – ikki partaeigararnir – nýttu gott av innskotinum frá Landsstýrinum. Føroya Landsstýri fekk sær, nakað dýrt bert minniluta-partaeigarar í einum statsbanka, spyr Jørn Astrup.

– Tað er helst lættari sagt enn gjørt, men Figgingargrunnurin burdi meldað út, at hann vil selja í minsta lagi helvtina av Føroya Banka. Annars kunnu keypararnir jú ikki vita, hvat teir keypa seg inn í. Keypta teir seg inn í ein privat bank, ella bliva teir bert minniluta-partaeigarar í einum statsbanka, spyr Jørn Astrup.

Men síðani reisir spurningurin seg, um tað ikki er ein gongd leið, at Føroya Landsstýri roynir at halda upp á ta avgerandi ávirkanina, sum tað hevur í Føroya Banka. Jørn Astrup spyr í hesum sambandi, hvat Føroya Landsstýri skal brúka eina slíka ávirkan til.

– Politikararnir skulu minnast til, at tá mann hevur opnað fyri privatum ognarviðurskiftum í bankanum, so kann mann gloyma alt um at brúka bankan til politisk og ikki-handilslig endamáli. Tiskil er tað trupult at fáa eyga á, hvi mann skuldi hildið partabæva-meirilutan á almennum hondum. Eg haldi eisini, at tað er óheppið, at mann politiskt setur sær fyri at selja just 20% av partabøvunum, tá ein marknaðarmeting enn ikki fyriliggur. Tað var jú heldur

væl fyri figgjarliga, allir hava tað til felags, at teir byggja upp á kapital, sum meira ella minni er almennur.

– Hetta er kapitalur, sum eingin veruliga eigur, og sum eingin kravur eitt avkast av. So um endamálið hjá Føroya Landsstýri er at javnstilla kappingarneytarnar í føroyska figgjarheiminum, so skuldi mann heldur einskilt okkara kappingarneytar, sigur Jørn Astrup Hansen, sum umboðar Føroya Banka í hesari kappingini.

Er almennur peningur ein trupulleiki?

Jørn Astrup Hansen setir spurnartekin við, um tað ikki kann hava eina óhepna ávirkan á tilgongdina við at einskilja Føroya Banka, at kappingarneytarnir hjá Føroya Banka allir liggja inni við almennum ella hálv-almennum peningi, sum kann kallast deyður peningur í føroyska figgjarheiminum.

– Eg haldi, at brúk er fyri einari álvarsligari endurmeting av kappingar-umstøðunum í føroyska figgjarheiminum. Spurningurin er væl, um tað ikki er Føroya Banki, sum er fyri ójavnari kapping. Um ein illeggjari ætlar at keypa partabøv í Føroya Banka við vinningi fyri eyga, hvat skal hann so halda um tað, at kappingarneytarnir hjá bankanum sita inni við einum fyra milliardum krónum, sum ongin kravur eitt avkast av. Hetta vil ikki just okja um áhugan at keypa partabøv í Føroya Banka, sigur Jørn Astrup Hansen.

Stjórin í Føroya Banka sigur at enda, at Føroya Landsstýri eigur a taka aftur ella einskilja stórar partar av hesum fyra milliardunum av krónum, sum alt er deyður kapitalur, sum liggur í ymsum grunnum.

– Bert á henda hátt kunnu nýggir partaeigarar í Føroya Banka siggja fram til eina javna og rættvísa kapping millum peningastovnarnar, sigur stjórin í Føroya Banka, Jørn Astrup Hansen, at enda.